

УДК 316.48(477)

orcid.org/ 0000-0002-5848-8075

МАРОЧКАНИЧ Михайло Миколайович
аспірант кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Провідною тенденцією розвитку соціальних процесів у сучасній Україні є наростання дезінтеграції традиційних соціальних структур та зв'язків і поступове формування якісно нового типу інтеграції диференціації суспільства. Внаслідок глибоких економічних і соціальних перетворень від початку 90-х рр. ХХ ст. суттєво змінилась соціальна структура українського суспільства, формуються його нові соціальні групи, зокрема, власників та підприємців. Значно зміцнились і такі групи, як номенклатурна бюрократія, представники «тіньового» бізнесу, фінансова олігархія. Водночас, інтенсивно відбувається маргіналізація суспільства і «декомпозиція» його соціальної структури. Посилюється розходження між її елементами у характері праці, розмірах доходів, рівні освіти тощо. Внаслідок цього зростає соціальна нерівність, яка є головним джерелом реальних та ймовірних соціальних конфліктів (Примуш, 2004).

Слово «конфлікт» (від. лат.conflictus – зіткнення) застосовується щодо широкого кола явищ – від збройних сутичок і протистояння різних соціальних груп до службових чи сімейних суперечок, до проблем кожної особистості, які супроводжують її протягом усього життя. Можна зазначити, що конфлікти в Україні, хоч вони і відбуваються в різних сферах суспільного життя у широкому сенсі належать до соціальних конфліктів. Це значить що йдеться про протиборство між соціальними спільнотами і соціальними групами, тобто соціальними силами, що переслідують свої цілі та інтереси (Колесник, 2015).

Соціальні конфлікти отримують своєрідний прояв у сучасній українській дійсності. Зміни у суспільних відносинах супроводжуються небаченим розширенням сфери прояву соціальних конфліктів. У них втягуються не лише великі соціальні групи, а й, нерідко, цілі регіони, як однорідні у національному відношенні, так і населені різними етнічними спільнотами. Конфліктами, як показує аналіз, охоплені майже всі сфери життя українського суспільства – соціальна, економічна, політична, духовна, конфесійна тощо.

Ці конфлікти породжені реальними соціальними протиріччями, що виникли в ході поглиблення кризового стану суспільства. їх можна поділити на *два основні види*. З одного боку це протиріччя, породжені соціально-економічним становищем значної частки членів нашого суспільства.

Ці протиріччя виявляються, насамперед, у непомірних контрастах багатства і бідності, процвітання деяких осіб і зубожіння більшості населення. З іншого боку, це політичні протиріччя, зумовлені неприйняттям політики влади. Сьогодні це протидія багатьох суспільних сил курсу уряду, орієнтована на зміну суспільно-політичного ладу (Лукашевич, & Туленков, 2006).

Після «Революції гідності» 2014 року нових обертів набув конфлікт новонародженого прошарку буржуазії з іншими класами та соціальними групами, який розгортається навколо розподілу кредитів, механізмів приватизації, податкового законодавства. Наростають страйки шахтарів, працівників бюджетної сфери, організовані виступи трудящих у протест проти невивплати заробітної плати, заборгованостей з пенсій, підвищення цін на товари та комунальні послуги. Почастішали акції трудящих, пов'язані із відстоюванням свого права власності на майно підприємств. Поряд з економічними вимогами трудящі все частіше висувують політичні вимоги зміни існуючої системи влади, відставки уряду, переобрання президента України (Примуш, 2004).

Більшість соціально-політичних конфліктів виникають з приводу перерозподілу влади, домінування тих чи інших політико-бізнесових груп, прагненням розширення ними сфери свого впливу. Тут домінують конфлікти між різними гілками влади (зокрема, законодавчою та виконавчою), конфлікти між політичними партіями та блоками (як, наприклад, нинішній конфлікт між провладною політичною партією «Слуга народу» та опозиційною партією «Європейська Солідарність», яку очолює експрезидент України П. Порошенко), конфлікти між центральною та регіональною владою, зокрема на Полтавщині у лютому-березні 2019 р., коли з політичних міркувань було звільнено голову Полтавської обласної державної адміністрації В. Головка. Не зважаючи на зміну влади, президентські та позачергові парламентські вибори, станом на 2 жовтня 2019 року голову Полтавської ОДА призначено не було, область більш ніж півроку перебуває без очільника.

Суттєву роль у сучасній українській дійсності відіграють такий різновид політичних конфліктів, як конфлікти з приводу вибору стратегії та головних векторів суспільного розвитку, зокрема, між прихильниками ліберальної та соціально-орієнтованої стратегії, європейської інтеграції та проросійської орієнтації, входження України в НАТО та збереження позаблокового статусу української держави тощо. Розв'язання таких конфліктів можливе лише за умов досягнення широкого суспільного консенсусу шляхом проведення публічних дискусій, відкритого обговорення у засобах масової інформації, проведення референдумів з найбільш гострих проблем суспільного розвитку (Лукашевич, & Туленков, 2006).

Особливістю сучасної ситуації в Україні є те, що значна частина конфліктів, причини яких знаходяться поза політикою, набуває політичного забарвлення внаслідок спекулятивного використання політичними парті-

ями та рухами історичних, соціокультурних, духовних проблем сьогодення у своїх вузькопартійних інтересах. Це, зокрема, стосується проблеми двомовності в Україні, оцінки окремих історичних подій та особистостей, міжконфесійних взаємин.

Головне, що характеризує соціальні процеси в Україні в останні роки, – це дезінтеграція сформованих раніше соціальних структур і зв'язків, процес переходу до інтеграції та диференціації іншого типу, зміна соціальної структури. Утворюються нові соціальні групи, які можна розглядати як клас власників і підприємців; буржуазія заявила про себе створенням власних політичних організацій і кардинальною зміною відносин власності. Існують і такі групи, як номенклатурна бюрократія, «тіньовими», формуються нові маргінальні групи. Відбувається масштабна «декомпозиція» соціальної структури. Її елементам притаманна все більша розбіжність у характері праці, розмірах доходів, рівні освіти, доступу до влади тощо. Поширюється соціальна нерівність, яка фактично й породжує основні конфлікти (Лукашевич, & Туленков, 2006).

Основну конфліктогенну роль відіграють протиріччя між трьома основними структурами суспільства й усередині них. Ідеться про *владу* (законодавчу, виконавчу, судову), *підприємництво* (державне, колективне, приватне, українсько-іноземне, компрадорське, спекулятивне, мафіозне) і *виробників* (різних груп інтелігенції, службовців, робітників, селян, фермерів, студентства, ветеранів праці тощо) (Лукашевич, & Туленков, 2006).

Динаміка соціальних процесів у сучасному українському суспільстві зумовлена загостренням докорінних протиріч, породжених ще у період перебудови: між декларованим відновленням і подальшим руйнуванням суспільного організму; між прагненням увійти до цивілізованого науково-технічного прогресу і катастрофічно поглинаючою кризою економіки, науки, культури, освіти; між обіцяною свободою, демократією і посилюючим відчуженням народу від власності, від управління державою (Лукашевич, & Туленков, 2006).

Список використаних джерел:

- Колесник А. Соціальні конфлікти в Україні. *Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. актуальні питання»*. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/12550/2/Conf_2015v2_Kolesnyk_A_U-Social_conflicts_in_Ukraine_147.pdf
- Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс : навч. посіб. Київ : Каравела, 2006. 408 с. URL: http://www.big-lib.com/book/8_Sociologiya_Zagalni_kurs
- Примуш М. В. Загальна соціологія : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2004. 590 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072013714/sotsiologiya/zagalna_sotsiologiya

References

- Kolesnyk A. (2015). Sotsialni konflikty v Ukraini [Social conflicts in Ukraine]. In *Materialy VIII Vseukrainskoi studentskoi naukovo-tekhnichnoi konferentsii Pryrodnychi ta humanitarni nauky. aktualni pytannia [Materials VIII the Allukrainian student scientific and technical conference "Natural and humanitarian sciences. pressing questions"]*. Retrieved from http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/12550/2/Conf_2015v2_Kolesnyk_A_U-Social_conflicts_in_Ukraine_147.pdf [in Ukrainian].
- Lukashevych M. P., Tulenkov M. V. (2006). *Sotsiologhiia. Zahalnyi kurs [Sociology. General course]*. Kyiv: Karavela. Retrieved from http://www.big-lib.com/book/8_Sociologiya_Zagalnii_kyrs [in Ukrainian].
- Prymush M. V. (2004). *Zahalna sotsiologhiia [General sociology]*. Kyiv: Profesional. Retrieved from https://pidruchniki.com/1584072013714/sotsiologiya/zagalna_sotsiologiya [in Ukrainian].

УДК 316.422:32

orcid.org/0000-0003-0256-3117

СУПРУН Геннадій Геннадійович

аспірант кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

УСАНОВА Людмила Анатоліївна

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Полтавського національного педагогічного Університету імені В. Г. Короленка

ПОЛІТИЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

З початку ХХІ століття процеси глобалізації все активніше стали впливати на всі сфери розвитку суспільства. Це проявляється у формуванні міжнародних наддержавних структур, розвитку новітніх технологій, активній ролі транснаціональних компаній, функціонуванні військових і політичних союзів міжрегіонального рівня. Велика кількість конфліктних ситуацій, які донедавна мали місцеву локалізацію, наразі набувають загальносвітового масштабу. Нові зміни у всіх сферах соціального життя досягли таких темпів, що регулювати їх чи намагатися спрогнозувати стає все складніше. Таким чином, актуальним є необхідність реформування раніше створених інститутів і міждержавних надбудов для відповідної реакції на сучасні виклики політичного життя.

Яскравим проявом сучасного розвитку суспільства є глобалізація, яка являє собою комплексне і багатофакторне явище. Дослідники в основу розгляду вищезазначених подійкладають окремо взяті аспекти світових процесів: В. Іноземцев і Д. Стігліц базовим фундаментом для цього визначають еконо-